

หญ้าแฝกกับการปรับปรุงดินในพื้นที่ไม่ยี่นต้น

อรุณ พงษ์กาญจนะ*

ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ที่เป็นพืชเศรษฐกิจหลายชนิด เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน เงาะ ฯลฯ มีเนื้อที่ปลูกประมาณ 25 ล้านไร่ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ชนิดและเนื้อที่ปลูกไม้ยืนต้นบางชนิดในปี 2549

ชนิดไม้ยืนต้น	เนื้อที่ (ไร่)
ยางพารา	20,844,062
ปาล์มน้ำมัน	3,928,524
ทุเรียน	192,939
เงาะ	14,041
รวม	24,979,566

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน 2549

ต้นไม้ยืนต้นเหล่านี้มีอายุการให้ผลผลิตนาน 10 – 20 ปี การบำรุงรักษา จะต้องทำตลอดเวลาและวิธีการแตกต่างกันตามอายุ เมื่อต้นไม้เหล่านี้โตขึ้น บริเวณขอบทรงพุ่มจะชิดติดกัน ดินบริเวณโคนต้นจะแน่นทึบมากขึ้น เกิดจากระยะเวลาหรือการเข้าไปเก็บเกี่ยวผลผลิต การพรวนดินทำได้ลำบากและต้นไม้จะได้รับการกระทบกระเทือน การใส่ปุ๋ยแก่ต้นไม้เหล่านี้ ส่วนหนึ่งของปุ๋ยจะสูญเสียไปกับน้ำ พืชนำไปใช้ได้ น้อยเป็นการสิ้นเปลืองโดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ ปุ๋ยเคมีมีราคาแพง เช่น ไม้ยืนต้นพวที่ยางพารา มีการใส่ ปุ๋ยเคมี ไร่ละ 80 กิโลกรัมต่อปี และปาล์มน้ำมันมีการใส่ ปุ๋ยมากถึงไร่ละ 440 กิโลกรัมต่อปี รวมไม้ยืนต้นทั้งสอง ชนิดจะต้องใช้ปุ๋ยเคมี 3.3 ล้านตันต่อปี ดังตารางที่ 2

หญ้าแฝกพันธุ์ประจวบคีรีขันธ์ปลูกล้อมรอบจอม ปลูกในดงไม้มีความร่ม 480 NTU

* หัวหน้าส่วนวิจัยและพัฒนาการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในการจัดการดิน สำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน

ตารางที่ 2 ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใส่ในพื้นที่ไม้ยืนต้น อายุ 5 ปีขึ้นไป

ชนิดไม้ยืนต้น	อัตราปุ๋ยเคมี (กิโลกรัม/ไร่)	รวมปุ๋ยที่ต้องใช้ในพื้นที่ปลูกทั่วประเทศ(ตัน)
ยางพารา	80	1,667,524
ปาล์มน้ำมัน	126	494,994
รวม		2,162,518

ถ้าปุ๋ยเคมีที่ใส่มีปริมาณรวมพีชนำไปใช้ได้ 80 เปอร์เซ็นต์ จะมีปริมาณปุ๋ยที่สูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ถึง 670,000 ตัน และจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเมื่อปุ๋ยเคมีเหล่านี้ไหลลงสู่แหล่งน้ำ แนวทางการลดปัญหานี้ควรใช้หญ้าแฝก เพราะหญ้าแฝกมีระบบรากที่ยังลึกลงดินไม่แผ่

ค่าความร่ม 370 NTU ในสวนยางพารา อายุ 4 ปี หญ้าแฝกพันธุ์ประจวบคีรีขันธ์และราชบุรีในแปลงป่าปลูก

กระจายออกด้านข้างไปแย่งน้ำหรือธาตุอาหารกับต้นไม้ยืนต้นที่ปลูกอยู่ในแนวใกล้เคียงกัน รากหญ้าแฝกมีจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อพืช ใบ ต้น และรากหญ้าแฝกมีธาตุอาหารที่สามารถคืนให้แก่ดิน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปริมาณธาตุอาหารในดินและรากหญ้าแฝก

ชนิด	ปริมาณธาตุอาหาร (%)		
	N	P	K
ดินและใบ	0.86	0.20	1.33
ราก	0.33	0.08	1.10
รวม	1.19	0.28	2.13

ที่มา : สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน

เมื่อตัดหญ้าแผลกออกนำไปขยายพันธุ์ ส่วนรากที่เหลืออยู่ในดินจะทำให้หน้าที่เป็นหลอครบจรู น้ำ อากาศ ปุ๋ย ให้ไหลลงไปดินได้ลึกและมีปริมาณมาก ปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรใส่ลงไปจะสูญเสียไปกับน้ำไหลบ่าหน้าดินลดลง ส่วนใบหญ้าแผลกที่ตัดออกสามารถนำไปคลุมดินหรือทำปุ๋ยหมักได้ แต่การใช้หญ้าแผลกปลูกในสวนไม้ยืนต้นต้องคำนึงถึงร่มเงา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้หญ้าแผลกที่ทนร่ม ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นหญ้าแผลกดอน

แปลงแม่พันธุ์หญ้าแผลกทนร่มต้องปลูกในที่ร่ม

ได้แก่ พันธุ์ประจวบศิริจันทร์ ราชบุรี ซึ่งจะทนร่มในระดับ 300 – 500 NTU เพราะแหล่งกำเนิดของหญ้าแผลกดอนจะขึ้นอยู่ใต้ต้นไม้ตามป่าบนที่ดอน เช่น พันธุ์ห้วยขาแข้ง เป็นต้น แต่หญ้าแผลกดอนมีข้อจำกัดในการใช้เนื่องจากใบหญ้าแผลกดอนคมและระคายเคือง ไม่เหมาะกับไม้ยืนต้นที่เกษตรกรต้องเข้าไปเก็บผลผลิตหรือดูแลรักษาตลอดเวลา จะเหมาะสม

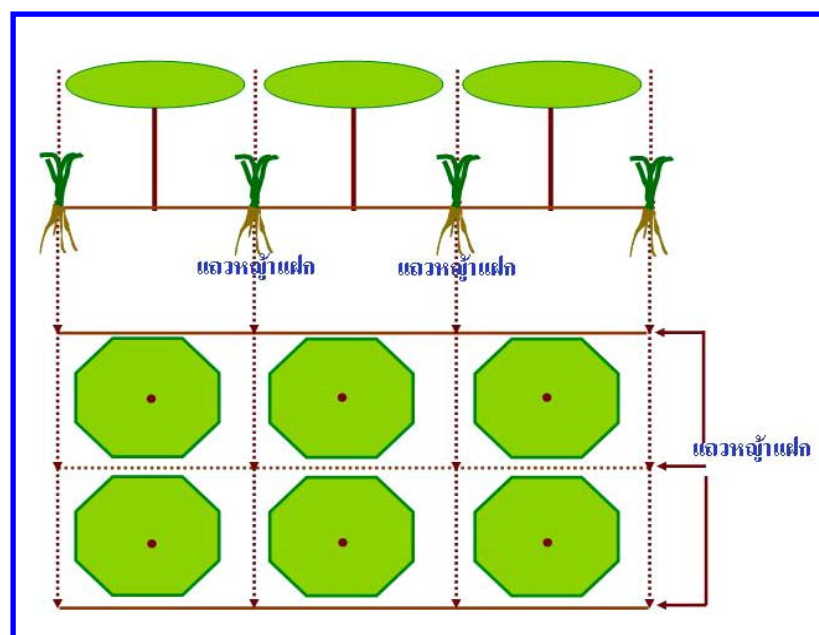
การขุดแม่พันธุ์ทนร่มมาขยายพันธุ์

กับไม้ยืนต้นที่มีการดูแลรักษาน้อย เช่น การปลูกป่า ส่วนแหล่งกำเนิดของหญ้าแผลกกลุ่มจะขึ้นในที่ลุ่มซึ่งเป็นที่โล่งแจ้ง หญ้าแผลกกลุ่มจึงต้องการแสงมากทำให้ทนร่มได้น้อยกว่าหญ้าแผลกดอน ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้นำหญ้าแผลกกลุ่มที่มีแนวโน้มทนร่มมาปรับสภาพให้ทนร่มได้มากถึง 300 – 500 NTU ซึ่งตรงกับระดับค่าความร่ม ในสวนยางพาราที่เปิดหน้ายาง ปีที่ 3 ได้แก่ สายพันธุ์ใหม่ห้วยหวาย ตรัง และกำแพงเพชร 2 โดยนำพันธุ์เหล่านี้ไปปลูกเป็นแปลงแม่พันธุ์ในที่ร่มเพื่อปรับสภาพให้ทนร่มเพิ่มขึ้น และเมื่อนำไปขยายพันธุ์จะนำไปเพาะชำในเรือนเพาะชำที่มีตาข่ายพรางแสงขนาด 70 เปอร์เซ็นต์ ทำให้

การขยายหน่อพันธุ์หญ้าแผลกทนร่ม

กล้าที่ได้ทนร่มมากยิ่งขึ้น เมื่อนำไปปลูกในที่ร่มจะเจริญเติบโตได้ต่อเนื่อง การนำหญ้าแฝกไปปลูกในพื้นที่ไม้ยืนต้นควรปลูกให้เป็นแถวเดี่ยวระยะระหว่างต้น 10 เซนติเมตร สำหรับกล้าสูง และ 5 เซนติเมตร สำหรับกล้ารากเปลือย ปลูกเป็นแถวให้ติดต่อกันเป็นตารางหมากรุก โดยมีไม้ยืนต้นขึ้นอยู่ตรงกลางของช่องขอบทรงพุ่มไม้ยืนต้นตกอยู่ใกล้เคียงกับแถวหญ้าแฝก เมื่อหญ้าแฝกแตกกอ 20 – 25 หน่อ สามารถตัดต้นหญ้าแฝกออกไปขยายพันธุ์และนำไปคลุมดิน ส่วนรากหญ้าแฝกที่เหลือในดินจะทำให้ดินร่วนซุย เก็บน้ำ อากาศ และปุ๋ยไว้ให้ไม้ยืนต้นได้มากและลึกลงไปในดิน การปลูกหญ้าแฝกปรับปรุงดินในไม้ยืนต้นจะดำเนินการหลังจากไม้ยืนต้นมีอายุ 5 – 7 ปี

บรรณานุกรม

นุชนารถ กังพิศดาร. 2549. ปุ๋ยข่างพารา. สถาบันวิจัยยาง. กรมวิชาการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ธีระ เอกสมทรงเมษฐ์ ชัยรัตน์ นิลนนท์ ธีระพงษ์ จันทรมนิยม ประกิจ ทองคำ และวรรณ เลี้ยววาริณ. 2546. คู่มือปาล์มน้ำมันและการจัดสวน คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์